

FRANSA TÜRKİYE İŞGÜCÜ ANLAŞMASI

**T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA
TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI**

İÇİNDEKİLER

ANLAŞMA METNİ VE İNCELEMESİ 10

SÜREÇ: İLK YILLAR VE VERİLER 20

GÖÇ HİKÂYELERİ 23

ÖNSÖZ

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra artan sanayileşme ile Avrupa'da işçi arayışı başlamış, bu arayış sonucu Almanya, Fransa, Belçika, İsviçre, Hollanda gibi birçok ülke gerek Avrupa içinden gerek kıta dışından işçi alımı yapmak amacı ile farklı içeriklere sahip çeşitli iş gücü anlaşmaları imzalamıştır. 1961 yılında Almanya ile imzalanan anlaşma ile başlayan iş gücü göç serüveni diğer Avrupa ülkeleri ile devam ederek 1965 yılında Fransa ile anlaşmanın imzalanmasına vesile olmuştur.

Bu kapsamda özellikle 1960'lı yıllardan başlamak üzere önce işçi göçleri, akabinde de aile birleşimi yoluyla gerçekleşen göçle birlikte Batı Avrupa ülkelerine yoğun bir yönelim başlamıştır. Bahse konu anlaşmanın, 8 Nisan 1965 tarihinde imzalanmasından sonra geçen 56 yılın ardından Fransa'daki Türk toplumu 800 bin nüfusu aşarak Cezayir, Fas ve Tunus'tan sonra Fransa'nın en büyük dördüncü göçmen grubu haline gelmiştir. Cumhuriyet tarihinde farklı ülkelere farklı biçimlerde gerçekleşen bu göçün neticesinde Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde kendine yer bulan Türk varlığı hem bulundukları ülkeler hem de ana vatan için değer üreten bir grup olarak telakki edilmiştir.

Bu kıymetli değer ve katkılara atıfla hazırlanmış olan Türkiye-Fransa İşgücü Anlaşması dosyamızda tam metin olarak sunulmakta olup, bahse konu anlaşmanın hukuki mahiyetini, benzer anlaşmalarla karşılaştırarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Dosyanın devamında Fransa'ya göç eden ailelerin farklı nesilleriyle röportajlar yaparak ilk neslin göç serüvenlerine ilişkin anıları, arşiv belgeleri ve fotoğrafları dosyamıza konu ederek gerçek hikâyeler üzerinden göç serüveninde karşılık bulan duyguları birinci ağızdan ifade edilmiştir.

Dosyanın ilk bölümünde anlaşma metninin hukuki boyutuna yer verilmiştir. Metnin detaylı incelemesi aynı zamanda göçün ortaya çıkardığı sosyolojik sonuçların hangi koşullarda meydana geldiğinin aktarılması açısından önemli görülmüştür. Bu kapsamda metni Fransa'nın iş gücü göçü veren diğer ülkeler ile imzaladığı benzer anlaşmalarla kıyaslayarak anlaşmaların farklılıklarından doğan yansımalar ele alınmıştır. İşgücü Anlaşması çerçevesinde her iki ülkede sorumlu kurumların atanması istatistik çalışmalarının yapılmasını sağlamış olsa da iş gücü göçünün zamanla azalması ve 1978 yılından itibaren Fransa'da etnik köken temel alınarak yapılan istatistik çalışmalarının yasaklanmış olması sayısal verilerin uzun vadede derlenmesinin önüne geçmiştir.

İşgücü Anlaşması metninde en çok göze çarpan husus; Türkiye'nin diğer ülkeler ile imzaladığı benzer anlaşmalarda aile birleşimi kuralları düzenlenmişken Fransa ile imzalanan anlaşmada aile birleşimi hakkında bir madde eklenmemiş olmasıdır. Bu konuda Fransa, kendi iç hukukuna atıf yapmakla iktifa etmiştir.

Türkiye-Fransa İşgücü Anlaşması'nın imzalandığı 1965 yılında yürürlükte olan Yabancıların Fransa'ya Girişi ve Oturumu Hakkında Yönetmelik yabancıların ülkeye girişi, oturumu, çalışma şartları ve iznini düzenlemişse de aile bireylerinin Fransa'ya girişi hakkında bir düzenleme içermemekteydi.

Bu süreç Mayıs 1976'ya Fransız Resmî Gazetesi'nde bu hususu netleştiren bir kararname yayımlanmasına kadar devam etmiştir. İstatistiklerden de anlaşılacağı üzere, 1973 senesinde işçi alımı durmuş olsa dahi bu kararnamenin etkisi ile 80'li yıllarda Türk nüfusu ciddi bir artış göstermiştir.

Dosyanın ikinci bölümünde ilk yıllara ait veriler, Fransa ve Türkiye'nin ilgili anlaşmaya dair resmî gazete metinleri ve gazete arşivlerine yer verilmiştir. Gazete arşivlerinde göze çarpan ve işçilerin koşulları hakkında fikir edinmemizi sağlayan önemli bir detay dikkatinize sunulmuştur. 9 Nisan 1965 tarihli Le Monde gazetesinin "Türk İşçilerinin Göçü Hakkında Anlaşma" başlıklı makalesinde Türk işçileri Fransız topraklarında Fransız işçilerle aynı muameleyi göreceğini ve birikimlerini aktarabileceği yazsa da Tam 11 sene sonra aynı gazetenin "Medeniyeti Bulamadık" başlıklı makalesinde Fransız patronlar Türk işçilerin "zayıflığından" faydalıyor ifadesi yer almakta ve iki dönem arasında beklentiler ile gerçekleşen durum arasındaki uzak mesafe göz önüne getirilmektedir.

Çalışmanın Göç Hikâyeleri başlıklı üçüncü bölümünde ise İşgücü Anlaşması kapsamında Fransa'ya göçen Ünal, Eryıldız, Şahin, Can ve Gülergün ailelerinin göç hikâyeleri kaleme alınmıştır. "Le Marmaris" adlı restoranı kurmadan önce Lyon Gross inşaatında çalışmaya başlayan Yozgatlı Murat Ünal'ın hikâyesine ait fotoğraflara; torunu Sümeyra Eryıldız tarafından kaleme

alınan ve 1969 yılında Isparta'dan çalışmak için geldiği Fransa'dan 1988 senesinde kesin dönüş yapan merhum Kazım Eryıldız'ın hayat hikâyesine; Afyonlu Ali Şahin'in karşılaştığı zor çalışma koşullarına; İstanbullu Ahmet Can'ın yaşadığı barınma, yiyecek ve ibadet zorluklarına; Bayburt'lu Gülergün'ün helal gıda sıkıntısına yer verilmiştir.

Göç hikâyelerinin son bölümünde ise bir önceki hikâyelerde karşılaşılan helal gıda ve yiyecek sorununa Paris'te ilk Türk bakkalını açarak çözüm sunan Lütfi Bilgen ile yapılan bir röportaja yer verilmiştir. Bilgen röportajında Türk bakkalını açma hikâyesinden, yabancıların o dönem yaşadığı zorluklardan, kültürel farklılıklar sebebiyle Fransızlar ile yaşadığı ilginç diyaloglardan ve Fransa'daki ilk cami derneği kuruluşundan bahsetmiştir.

Gelinen noktada Fransa-Türkiye İşgücü Anlaşması'nın üzerinden 56 yıl geçmiş, mesken tutulan şehirlerde kültürel ve yaşamsal ihtiyaçlarını büyük zorluklarla karşılayabilmiş ilk neslin kariyer sahibi torunları şimdi çeşitli Türk sivil toplum ağları vesilesiyle bir araya gelme ve hemen hemen her bölgede ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri işletmeler ve sivil toplum kuruluşlarına ulaşma imkânına sahip olmuştur. Yaklaşık 800 bin nüfusu ile Fransa'daki Türkler; bulundukları ülkenin dilini ve kültürüne hâkim bir toplum olarak artık "misafir işçi" kimliğini geride bırakarak "yerleşik vatandaş" haline gelmiştir.

ANLAŞMA METNİ VE İNCELEMESİ

Türk Hükümeti ile Fransız Hükümeti Fransa'ya Türk işçileri gönderilmesi konusunu ortak menfaatleri uyarınca düzenlemek arzusu ile aşağıdaki hususlar üzerinde mutabakata varmışlardır.

• Madde 1

Fransız Hükümeti Türk işçilerine uygun gelecek iş-gücü ihtiyaçlarını, genel çalışma ve ücret şartları ile birlikte, belirli aralıklarla Türk Hükümetine bildirecektir. Bu bilgi özellikle yaş, ihtisas, mesleki ve sıhhi elverişlilik şartlarını ihtiva edecektir.

Türk Hükümeti Fransa'da çalışma arzusunda bulunan Türk işçilerinin sayısı, yaşları ve vasıfları hakkında Fransız Hükümeti'ne mümkün olduğu nispette doğru bilgiler verecektir.

Türk Hükümeti sadece süreleri bir yıl olan iş sözleşmelerini nazarı itibara alacaktır.

• Madde 2

Fransa'ya gönderilecek Türk işçileri ismen veya isim belirtilmeksizin istenebilir.

Gönderme işinde yetkili kurumlar şunlardır.

Türkiye'de: Türkiye İş Kurumu

Fransa'da: Ulusal Göç Ofisi

İsmen veya isim belirtilmeksizin yapılacak isteklere verilecek sonucu Türkiye yönünde Türkiye İş Kurumu, Fransa yönünden Ulusal Göç Ofisi kararlaştırır.

Bu Ofis, işçilerin seçilmesi ve alınması işlemlerini yürütmek üzere Türkiye'de bir Temsilcilik kurabilecektir. Bu takdirde Türk Hükümeti bahis konusu Temsilciliğin yerleşmesini ve çalışmasını kolaylaştırmak için gerekli tedbirleri alacaktır. Aşağıdaki 3 üncü madde hükümleri göz önünde tutulmak kaydıyla bu Temsilciliğin masrafları Fransız Hükümeti'nce karşılanacaktır.

Temsilciliğin bulunmaması halinde işçi alınması normal konsüler yollardan yapılabilir.

• Madde 3

İşçi almayı kolaylaştırma bakımından Türkiye İş Kurumu aday işçilerin ilk mesleki ve tıbbi seçme işlemlerini sağlar.

Yetkili Fransız Temsilciliği ilk seçmeleri yapılmış olan adayların kesin tıbbi ve mesleki seçmelerini yapabilecektir.

Türk Hükümeti, Fransız Temsilciliği için idari bakımdan lüzumlu çalışma yerlerini parasız olarak sağlayacaktır. Türk Hükümeti, gerektiği takdirde, Temsilciliğin ihtiyaç duyacağı laboratuvarlardan, röntgen tesislerinden veya hastanelerden faydalanmasını kolaylaştıracaktır.

Adayların mesleki ehliyetlerinin kontrolü hususunda da, Türk Hükümeti temsilciliğe imkan nispetinde kolaylık gösterecektir.

Sadece, kesin seçme ile ilgili masraflar Fransız Hükümeti'ne ait olacaktır.

Adayların kesin seçme yerlerinde kalma süreleri azami ölçüde kısa olacak ve her halde bu süre beş günü aşmayacaktır.

İşçi Fransız Temsilciliği'nce elverişli görüldüğü takdirde, işveren tarafından imzalanmış ve Fransız Çalışma Bakanlığı ilgili Dairesince de tasdik edilmiş, Fransız mevzuatınca öngörülen örnek iş sözleşmesine uygun ve bir nüshası Türkiye İş Kurumu'na önceden verilecek iş sözleşmesi işçiye verilir. Bu şekilde uygun görülen işçilerin bir listesi hazırlanır.

Fransızca yazılmış olan iş sözleşmesi üzerinde Türkçe tercümesi bulunur. Türk işçisi sözleşme hakkında bilgi edindikten ve şartlarını inceledikten sonra bunu imzalamaya davet olunur.

Türk işçisi ile refakatinde veya sonradan yanına gelecek ailesi efradı Fransız vizesine sahip geçerli millî pasaportları ile Fransa'ya girerler. Vize parasızdır.

• Madde 4

Akit Taraflar, İşbu Anlaşma uyarınca Fransa'ya gidecek Türk uyrukluların Türkiye'den hareketleri, seyahatleri ve Fransa'ya giriş ve yerleşmeleri için gerekli

işlemlerin ve idari formalitelerin çabuklaştırılmasını ve sadeleştirilmesini sağlamak üzere gereken bütün tedbirleri almayı taahhüt ederler.

Akit Hükümetler, işçiler için lüzumlu belgelerin verilmesi masraflarının ve gerekirse, işçilerin özel eşyaları ile mesleki aletlerinin Türkiye'den çıkarılması ve Fransa'ya sokulması veya Fransa'dan çıkarılması hususunda gümrük vergilerinin, yürürlükteki mevzuat hükümleri uyarınca imkân nispetinde indirilmesini teminen gerekli tedbirleri almayı taahhüt ederler.

• Madde 5

İki memleket hükümetleri işçilerin Fransa'daki çalışma ve hayat şartları hakkında bilgi edinmeleri için lüzumlu bütün tedbirleri almayı taahhüt ederler.

İki dilde kaleme alınmış ve yukarıda sözü geçen hususlarda açıklamaya sahip bir not, 3'üncü maddede öngörülen iş sözleşmesi ile birlikte işçilere verilir.

• Madde 6

Fransız Hükümeti, Türk işçilerinin Fransa'da bilhassa ulaştırma şartları, kantinler kurulması ve sıhhi yardım bakımlarından en iyi şekilde muamele görmeleri için gerekli tedbirleri alır.

Türk işçileri, Fransa topraklarında, çalışma şartları, sağlık korunması, güvenlik, ücret, ücretli tatil ve işsizlik ödenekleri bakımlarından Fransız işçileri ile eşit işlem görürler.

Türk işçileri, Fransız kanun ve tüzükleri ile tespit edilmiş şartlara uygun olarak, çocuk ve aile zamları dahil olmak üzere, sosyal güvenlik rejiminden istifade ederler.

• Madde 7

Fransız işverenin imzaladığı iş sözleşmesini tatbik etmemesi veya iş sözleşmesinin müddeti bitmeden bozulması ve bu bozulmanın işverenin kusuru ile oluşmuş olduğunun mahkeme kararı ile tespit edilmesi halinde Fransız İş Bulma İdareleri alakalı işçilerin ilk sözleşmelerindeki şartlara bilhassa ücret ve istihdam bakımından, imkan nispetinde yaklaşan şartlarla yeniden işe yerleştirilmelerini sağlamak üzere gerekli bütün tedbirleri alacaklardır.

Personel kısıntısı, fabrika kapanması veya genel olarak, işçinin işini terki yahut kusurlu olması dışında kalan bütün hallerde Fransız İş Bulma İdareleri ilgili işçilere başka iş temini hususunda gayret sarf edeceklerdir.

• Madde 8

Fransa Hükümeti, Türk işçisinin ikamet ve çalışma kartlarını aşağıda belirtilen hallerden birinin vukuunda geri alabilir.

- Eğer işçi kendisine bulunan yeni işte hiç tatminkâr görülmemişse ve bir ay içinde üçüncü bir iş bulamamışsa,
- Çalışmayı reddediyorsa veya Fransa'daki hayat şartlarına uyum sağlayamamışsa,

- Fransa'da kamu düzenine veya güvenliğe zararlı bir suç işlemişse,

Türk Hükümeti, bu maddeye konu olan vatandaşlarının ve ailelerinin memlekete dönüş nakil masraflarını, eğer kendileri ödeyecek durumda değilse karşılamayı taahhüt eder.

• Madde 9

Türk işçileri, tasarruflarını yürürlükteki kanunlar ve tüzükler çerçevesinde, Türkiye'ye transfer edebilirler.

• Madde 10

Türk işçilerinin aileleri Fransa'da yürürlükte olan kanunlar ve tüzükler dairesinde işçilere katılabilirler. Bunların Fransız toprakları üzerindeki seyahat masrafları Fransız makamlarına aittir.

• Madde 11

İşbu Anlaşmanın yürütülmesi, tatbikatının doğurabileceği güçlüklerin incelenmesi ve çözümleri hususunda hal çareleri teklifinde bulunulması ile görevli bir karma komisyon kurulacaktır. Komisyon üyeleri kendi Hükümetlerince tayin edilirler.

Komisyon Akit taraflarından birinin talebi üzerine sıra ile Fransa'da ve Türkiye'de toplanır.

• Madde 12

İşbu Anlaşma imzası tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

Anlaşma bir yıl sürelidir ve Akit taraflarından biri sürenin bitiminden üç ay evvel fesih ihbarında bulunmazsa kendiliğinden her yıl uzatılmış sayılır.

Bu anlaşma ikisi Türkçe, ikisi Fransızca yazılmış ve her iki dildeki metin aynı kuvvette olmak üzere 8 Nisan 1965 tarihinde Ankara'da dört nüsha olarak tanzim edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti

Adına

Ü. Haluk Bayülken

Dışişleri Bakanlığı

Genel Sekreter

(imza)

Fransa Cumhuriyeti Hükümeti

Adına

Bernard Hardion

Büyükelçi

(imza)

II. Dünya Savaşı sonrası, çalışan nüfusun ciddi oranda azaldığı Avrupa'da Sanayi Devrimi ile birlikte iş gücü ihtiyacı doğmuş; ülkeler öncelikle iç göç ve mevsimlik işçiler ile bu açığı kapatmaya çalışmıştır. 1950'li yılların sonlarına gelindiğinde bu geçici çözüm özellikle Almaya, Avusturya ve Fransa'da yeterli gelmemeye başlamıştır. Yine bu ülkeler ilk etapta komşu ülkelerden gelen işçiler ile çare bulmaya çalışmıştır. Fransa özelinde, komşu Belçika bu alanda başı çekmiştir. Kolonyal geçmişin etkisi ile Mağrip kökenli işçiler de Fransa'nın iş gücü ihtiyacının karşılanmasında büyük katkı sağlamıştır.

1960'lı yıllara gelindiğinde, hâlâ yeterli iş gücüne ulaşamayan Fransa, 1963'te Fas ile bir İşgücü Anlaşması imzalamıştır. Bu anlaşma, Fransa açısından Türkiye ile imzalanan anlaşmanın bir benzeri olmakla beraber; Türkiye ile imzalanan anlaşmaya göre daha detaylı ve mesleki eğitimi de ele alan bir metindir. Karşılaştırılacak olursa;

- Fransa, Fas ile 15 maddelik bir anlaşma ve işe alım süreci ve mesleki eğitime dair iki protokol imzalarken; Türkiye ile 12 maddelik bir anlaşma imzalanmıştır.
- Fas'tan gelecek işçiler için yaş ve sektör sınırı konulurken, Türkiye'den gelecek işçiler için bu tür sınırlar öngörülmemiştir.
- Önemli görülen bir diğer fark da Faslı işçilere başından itibaren aile birleşimi imkânı tanınırken, Türk işçilere bu hakkın çok daha sonra verilmiş olmasıdır.

Bahsedilen bu üç farkın; mevcut durumdaki yansımaları da şu şekildedir:

- Anlaşma ile Türkiye'den giden işçiler; mesleki eğitim imkânından faydalanamamış, doğrudan iş gücü piyasasına girmişlerdir. Bu durum, o dönemde nitelikli olmayan veya az nitelikli olan işçilerin çalışma koşullarını ve ekonomik durumlarını uzun süre etkilemiştir. Türk işçiler arasında belli sektörlerin (inşaat işçiliği vb.) ağırlık kazanmasına yol açmıştır. Yine bu durumun doğal bir sonucu olarak, ağır koşullarda çalışan Türk işçileri belli hastalıklardan mustarip olmuştur.
- Diğer yandan, Türkiye ile imzalanan anlaşmada Türkiye adına "Türkiye İş Kurumu" (şu an İŞKUR), Fransa adına "Ulusal Göç Ofisi" (şuan Fransız Göç ve Entegrasyon Ofisi) görevlendirilmiştir. Bu durum, her iki kurumun karşılıklı olarak ihtiyaçları ve talepleri yönetmesini sağlamış; iş gücü sürecine daha profesyonel ve sistemli bir ivme kazandırmıştır. Bu sayede adı geçen kurumların arşivlerinde, 1965-1974 yılları arası hangi iş kolunda, kaç işçi gönderildiği gibi istatistikler yer almıştır.
- Görevli kurumların olması süreci de hızlandırmıştır. Öyle ki, başvuruları alan Türkiye İş Kurumu başvuruçunun tıbbi dosyasını hazırlamak ve ilk iş seçimini yapmakla mesulken, konsolosluk aracılığı ile Fransız yetkililere iletilen dosya hakkında nihai kararın verilmesi daha hızlı ve kolay olmuştur. Böylelikle anlaşmada da belirtildiği gibi 5 gün gibi kısa bir sürede nihai karar almak mümkün olmuştur.

- Yine anlaşmaya göre, Türk işçilere "aile birleşimi" yerine "refakat" imkânı sunulması da çoğunluğu erkek olan işçilerin eşleri ve çocuklarını çok sonra Fransa'ya getirmelerine neden olmuştur. Bu durum; Türk işçilerinin sosyal faaliyetlerini de ertelemiştir. Nitekim Türk işçiler arasında dernekleşme, market açma, okul açma gibi olgular 1980'lerin başlarında başlamıştır. Yine işçi ve dayanışma dernekleri bu yıllarda kurulmaya başlanmıştır.
- 1978'de Fransız devleti aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 9 ülke ile "Öz Kültür ve Ana dil Eğitimi" (ELCO-Enseignement de la Langue et de Culture d'Origine) anlaşması imzalamıştır. Bu vesile ile "Türkçe ve Türk Kültürü" dersleri vermek için Türkiye'den öğretmenler görevlendirilmiştir.¹

- Devlet tarafından din görevlilerin gönderimi 1986 yılında kurulan Fransa Ditib (Diyanet İşleri Türk İslam Birliği) üzerinden aynı yıl başlamıştır.

Fransa Cumhuriyeti ile 1965 yılında imzalanan İşgücü Anlaşması, 1961 yılında Almanya, 1964 yılında Avusturya ve Belçika ile imzalanan anlaşmalar ile büyük benzerlikler göstermektedir. Ancak detaylı bakıldığında Fransa ile yapılan anlaşmaya kıyasen, Almanya ile imzalanan anlaşmanın madde sayısı aynı olmasına rağmen prosedür bağlamında daha detaylı ve yol gösterici olduğu gözlemlenmekte; Belçika ile imzalanan anlaşma metninde de yaş ve sektör sınırı olduğu görülmektedir.

¹ ELCO süreci, 19.02.2021'de imzalanan anlaşma ile yerini EILE (Yabancı Dil Eğitimi) sistemine bırakmıştır.

AİLE BİRLEŞİMİ SORUNU

Türkiye ile Fransa'nın 1965'te imzaladığı işgücü anlaşmasında dikkat çeken bir hüküm vardır: Madde 10. Bu madde şu şekilde kaleme alınmıştır: "Türk işçilerinin aileleri Fransa'da yürürlükte olan kanunlar ve tüzükler dairesinde işçilere katılabilirler. Bunların Fransız toprakları üzerindeki seyahat masrafları Fransız makamlarına aittir."

Bu hükümden de anlaşılacağı üzere, Fransa o dönemin Türk işçilerine açık bir "aile birleşimi" imkânı tanımamış, kendi iç hukukuna atıf yapmıştır. Oysa ki Türkiye'nin Avustralya ile imzaladığı İşgücü anlaşması giriş metninden itibaren "aile" seçiminden bahsedilirken, Belçika ile imzaladığı işgücü Anlaşmasında "Belçika'da usulüne uygun olarak istihdam olunan Türk işçileri, işe başladıktan bir ay sonra, aileleri için münasip bir mesken bulmuş olmak şartıyla, ailelerini yanlarına getirebilirler. Belçika Hükümeti ve Belçikalı işverenler, Belçika'da istihdam olunan Türk işçilerinin bahis konusu meskenler bulmalarına yardım ederler. İşçinin ailesi, karısı ve bakımı kendisine ait reşit olmayan çocuklarından ibarettir." hükmü amirdir.

Birbirine yakın dönemlerde imzalanmış bu iki anlaşmaya karşılık, Fransa ile imzalanan İşgücü Anlaşmasında aile birleşimi Fransız kanunlarının genel düzenlemesine bırakılmıştır.

Dönemin aile birleşimi kurallarına bakıldığında; 1976 yılına kadar yabancıların aile birleşimine dair bir düzenleme olmadığı, böyle bir hak tanınmadığı görülmektedir. 2 Mayıs 1976'da Fransız Resmi Gazetesi'nde yayınlanan bir kararname² ile aile birleşimi konusunun ele alındığı görülmektedir.

Bu tarihe kadar; o dönem yürürlükte olan Yabancıların Fransa'ya Girişi ve Oturumu Hakkında Yönetmelik³ göçmen işçilere yönelik tek bir madde içeriyordu. Söz konusu 5. Maddenin ikinci fıkrası; "Eğer bir yabancı Fransa'ya profesyonel maaşlı bir iş için geliyorsa, önceki fıkra istenen belgelere ek olarak Çalışma Bakanlığı tarafından kendine verilen çalışma izni veya iş kontratını beyan etmek zorundadır." şeklinde düzenlenmişti. Yine aynı Yönetmelik'in 7. Maddesi de "Çalışma Bakanlığı'nın izni olmadan, hiçbir yabancı Fransa'da maaş karşılığı çalışamaz. Bu iznin hangi koşullarda verileceği idare tarafından belirlenir. İdare özellikle meslek gurupları ve çalışma alanlarını belirler." hükmünü amirdi.

Türkiye-Fransa İşgücü Anlaşması'nın imzalandığı 1965 yılında yürürlükte olan ve yukarıda bahsi geçen bu yönetmelik; yabancıların çalışma şartları ve iznine değinmiş ancak ailelerini beraberinde veya sonrasında yanlarına getirme hususunu gündeme dahi almamıştır.

² Décret n° 76-383 du 29 avril 1976 relatif aux conditions d'entrée et de séjour en France des membres des familles des étrangers autorisés à résider en France.

³ Ordonnance n° 45-2668 du 2 novembre 1945 relative à l'entrée et au séjour des étrangers en France.

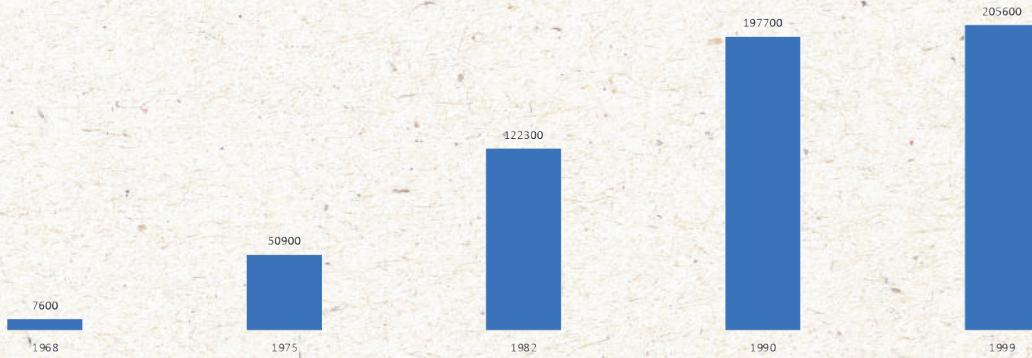

Bu süreç, yine yukarıda bahsi geçen Kararname'nin yürürlüğe girdiği Mayıs 1976'ya kadar devam etmiştir.

Tüm Avrupa'da olduğu gibi Fransa'da da 1973-74 yıllarında işçi alımı durmuş, ancak Kararname'nin etkisi ile aile birleşimleri başlamış ve Fransa'daki Türk nüfusu artış göstermiştir.

Aile birleşiminin başladığı 1976 yılından sonra, Fransız İstatistik Kurumu INSEE'nin de verilerinden görüleceği üzere, ülkedeki Türk nüfusu ciddi bir artış göstermiş; yine aynı yıllarda Türk işçilerin görünürlüğü artmış ve ihtiyaçları karşılıklı anlaşmalarla karşılanmaya başlanmıştır. Bu ihtiyaçların başında gelen ibadet ve eğitim konuları yine bu yıllarda ele alınarak; din görevlisi ve öğretmen gönderimi süreci de başlamıştır.

Türk Nüfusu

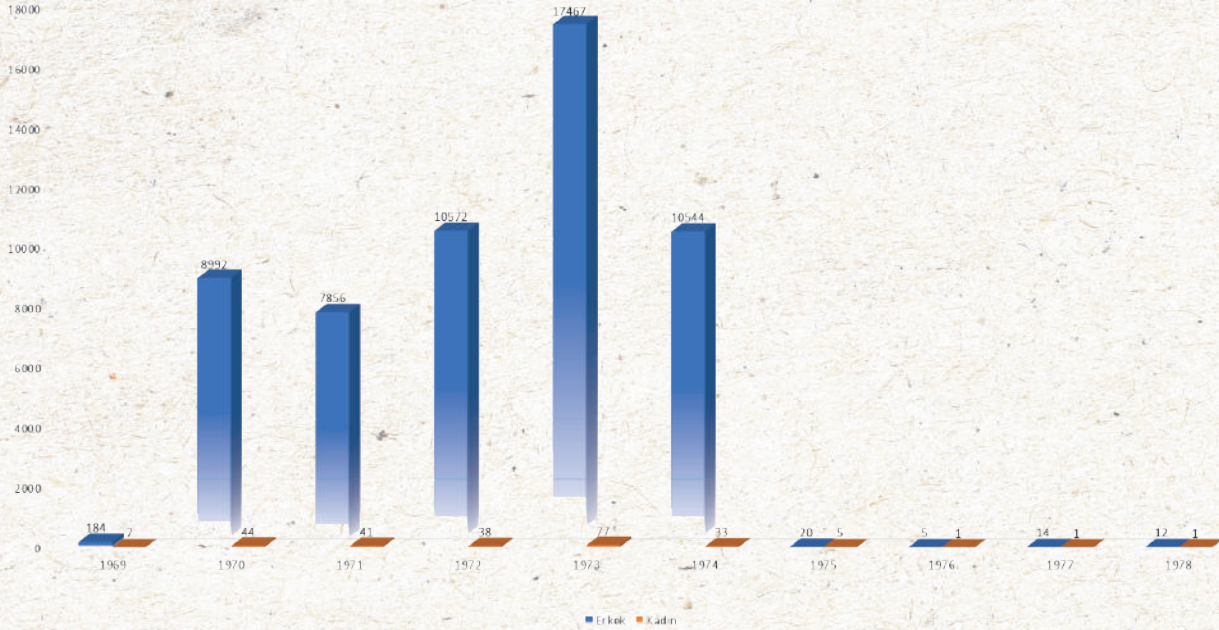
Kaynak: <https://www.insee.fr/fr/statistiques/5366474?sommaire=5363676&q=nationalit%C3%A9>

İhtiyaçların karşılanmaya başlaması, önceleri ailelerini getirmeye imkân bulamayan veya imkân bulmasına rağmen tereddütte kalan Türk işçilerinin “geçici” olarak Fransa’da bulunma fikrini, “kalıcı” olarak yaşama fikrine dönüştürmüştür. Bu noktadan sonra hem Fransa’da hem Türkiye’de İşgücü Anlaşmaları ile göç eden bu gruba yönelik imkânlar

artırılmış, hukuki düzenlemeler detaylandırılmaya başlanmıştır.

İŞKUR’un verilerine göre⁴ Fransa’ya 1969-1978 yılları arasında 55914 işçi gönderilmiştir. Bu işçilerin yıllara ve cinsiyete göre dağılımları şu şekildedir:

Fransa’ya gönderilen türk işçileri

Şekil 1 İşkur 1978 yılı İstatistiği

⁴<https://media.iskur.gov.tr/13344/1978-istatistik-yilligi.pdf>

Bu iki istatistik karşılaştırıldığında; 1978 yılı sonunda 55914 işçiye karşılık, 1982 yılında 122 bini aşkın Türk'ün Fransa'da bulunduğu görülmektedir.

Aradaki fark, büyük ölçüde aile birleşimi ile açıklanmaktadır.⁵

KENDİ İMKÂN LARI İLE FRANSA'YA GİDENLER

Bir önceki başlıkta bahsedilen İŞKUR ve INSEE'nin istatistikleri arasında farkın bir diğer nedeni de; ilgili kurumlara başvurmaksızın kendi imkânları ile Fransa'ya giden ve iş bulan Türklerdir.

Bu grup, kendilerinden önce Fransa'ya giden akrabaları veya memleketlilerinden yardım alarak çalışma izni, vize vb. işlemlerini yine kendi bireysel çabaları ile hallederek Fransa'ya giden işçilerden müteşekkildir.

Özellikle 1973'te yaşanan ilk petrol krizi sonrası, İşgücü Anlaşması kapsamında işçi alımlarının durduğu 1978 yılından sonra Fransa'ya giden bu kişiler, iki kurum arasındaki istatistik farkının açıklanmasında büyük rol oynamaktadır.

⁵ Kaynaklar: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGIARTI000006336470/1993-08-29/#LEGIARTI000006336470> md 29
<https://www.cairn.info/revue-plein-droit-2008-1-page-3.htm>
<https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-01279392/document>

SÜREÇ: İLK YILLAR VE VERİLER

97e année. — N° 136.

Le Numéro : 0,75 F

Lundi 14 et Mardi 15 Juin 1965.

JOURNAL OFFICIEL

DE LA REPUBLIQUE FRANÇAISE

LOIS ET DÉCRETS

ARRÊTES, CIRCULAIRES, AVIS, COMMUNICATIONS, INFORMATIONS ET ANNONCES

ABONNEMENTS	LOIS ET DÉCRETS				Toutes dépenses général	Dépenses administratives		DÉBATS		Documents		Conseil économique et social
	TRIMESTRE	1 ^{er} SEM.	2 ^e SEM.	3 ^e SEM.		1 ^{er} SEM.	2 ^e SEM.	1 ^{er} SEM.	2 ^e SEM.	1 ^{er} SEM.	2 ^e SEM.	Avis et Rapports
S. C. P. : 9602.12, Paris												
Métropole et Outre-mer.....	18 F	35 F	65 F	40 F	9 F	22 F	16 F	30 F	30 F	8 F		
Etranger.....	27 F	53 F	100 F	55 F	12 F	40 F	24 F	40 F	40 F	12 F		

L'Édition des LOIS ET DÉCRETS comprend : les textes des lois, décrets, arrêtés, circulaires, avis, instructions, avisons et tables mensuelles.

Les Éditions des DÉBATS de l'ASSEMBLÉE NATIONALE et du SÉNAT comprennent le compte rendu intégral des séances, les questions écrites et les réponses des ministres.

Les Éditions des DOCUMENTS de l'ASSEMBLÉE NATIONALE et du SÉNAT comprennent les projets et propositions de loi, rapports et avis des commissions.

L'Édition de CONSEIL ÉCONOMIQUE et SOCIAL comprend les avis et rapports.

L'Édition des DOCUMENTS ADMINISTRATIFS comprend les rapports et circulaires des administrations.

Les tables mensuelles sont fournies gratuitement aux abonnés.

DIRECTION, REDACTION ET ADMINISTRATION : 26, Rue Desaix, Paris (15e). — Tél. : FON 51-00

* Les textes qui, dans le sommaire, sont suivis d'un astérisque seront édités en fascicules spéciaux du format in-8° carré.

AVIS AUX ABONNÉS

Le « Journal officiel » de ce jour comprend deux cahiers qui sont expédiés séparément.

SOMMAIRE

DÉCRETS, ARRÊTES ET CIRCULAIRES

PREMIER MINISTRE

Arrêté portant intégration et affectation (administrateurs civils) (p. 4939).

MINISTÈRE D'ÉTAT CHARGÉ DES AFFAIRES CULTURELLES

Arrêté portant désignation des membres de la commission chargée d'étudier et formuler son avis sur toutes les questions se rapportant à la préparation, à l'organisation et à l'implantation des manifestations organisées au Grand-Palais des Champs-Élysées (p. 4939).

MINISTÈRE DE LA JUSTICE

Décret portant nomination de membres du conseil d'administration du centre national d'études judiciaires (p. 4939).

Décrets portant nominations et mise en congé (magistrature) (p. 4939).

Arrêté portant nomination de magistrats au conseil de l'organisation judiciaire (p. 4939).

Arrêté portant nominations, acceptation de démissions et conférant l'honorariat (officiers publics et ministériels) (p. 4939).

MINISTÈRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES

Décret n° 65-145 du 20 mai 1965 portant publication de la convention internationale du 17 juin 1960 pour la sauvegarde de la vie humaine en mer (p. 4940 et pagination spéciale c. 1. 143 à 200). *

Décret n° 65-446 du 10 juin 1965 portant publication de l'arrangement administratif franco-espagnol du 30 novembre 1964 modifiant l'arrangement administratif relatif à l'application de l'accord du 9 juillet 1963 entre la France et l'Espagne sur les indemnités pour charges de famille (p. 4940).

Décret n° 65-447 du 10 juin 1965 portant publication de la convention de main-d'œuvre entre la France et la Turquie du 8 avril 1965 (p. 4940).

Décret portant nomination d'un ambassadeur extraordinaire et plénipotentiaire de la République française au Népal (p. 4942).

MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR

Décret déclarant d'utilité publique l'acquisition par la ville de Rouen (Seine-Maritime) d'immeubles en vue de la construction d'une caserne de sapeurs-pompiers (rectificatif) (p. 4942).

Décrets portant promotion, nomination et détachement (administrateurs) (p. 4942).

Fransa: 14-15 Haziran 1965 tarihli Resmî Gazete İlanı

T.C. Resmî Gazete

Kuruluş tarihi : 7 Ekim 1336 - 1920

Yönetim ve basın işleri için
Başbakanlık Neşriyat ve Müdâvenat
Genel Müdürlüğüne
Bapturulur.

2 EKİM 1965
CUMARTESİ

Sayı : 12116

KARARNAMELER

Karar Sayısı : 6/2000

3/4/1965 tarihli ve 6/4657 sayılı kararneme ile verilen yetkiye dayanarak inzalananmış olan Ulgık «Türkiye - Fransa İlgüel Andlaşması» ile ona ek mektupların, 8/4/1965 tarihinden geçerli olmak üzere, onaylanması; Değışeri Bakanlığının 9/7/1965 tarihli ve 340.732-İMD/338 sayılı yazısı üzerine, 31/3/1965 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 ücuü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulunca 24/7/1965 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI
C. GÜRSel

Başbakan
S. N. ÜRGÜPLÜ

Devlet Bakanı ve
Baş. Yardımcısı
S. DEMİREL

Devlet Bakanı
H. ATAMAN

Devlet Bakanı
M. ALTINSOY

Devlet Bakanı
S. İNAL

Adalet Bakanı
İ. BARAN

MİLLî Sa. Bakanı
H. DİNÇER

İçişleri Bakanı
İ. H. AKDOĞAN

Değışeri Bakanı
H. İSHK

Maliye Bakanı
İ. GÜRSAN

MİLLî EĞİT. Bakanı
C. BİLGEHAN

Sayışlalık Bakanı
O. ALP

Ticaret Bakanı
M. ZEREN

Sağ. ve San. Y. Bakanı
F. SÜKAN

Gün. ve Tok. Bakanı
A. TOPALOĞLU

Tarım Bakanı
T. KAPANLI

Ulaştırma Bakanı
M. SAN

Çalışma Bakanı
İ. S. ÇAĞLAYANGİL

Suvarî Bakanı
A. N. ERDEM

En. ve Ta. Ker. Bakanı
M. TURGUT

Turizm ve Tatılma Bakanı
Ö. Z. DORMAN

İmar ve İskân Bakanı
R. İSKENDERÖĞLU

Kıy İşleri Bakanı
S. ÖZTÜRK

Türkiye ile Fransa Arasında İlgüel Andlaşması

Türk Hükümeti ile Fransız Hükümeti Fransa'ya Türk işçileri gönderilmesi konusuna ortak menfaatleri uyarınca dâvasılenek arzusa ile aşağıdaki hususlar üzerinde mutabakata varmışlardır :

Maddé 1

Fransız Hükümeti Türk işçilerine uygun güvencük işgüel ihtiyacılarını genel çalıpsa ve ücret şartlarıyla birlikte, belirli aralıklarla Türk Hükümetine bildirilecektir. Bu bilgi öncelikle yaş, iltisaa, maalet ve ahlâk eylevçilik şartlarını ihtiva edecektir.

Türk Hükümeti Fransa'da çalışma arzusu bulunan Türk işçilerinin sayısını, yaşlarını ve vasıflarını hakkında Fransız Hükümetine mümkün olduğu nispette sürüh bilgiler verecektir.

Türk Hükümeti sadece sücleri bir yıl olan iş sözleşmelerini nazarı itibare alacaktır.

Convention de Main d'Ouvre entre la Turquie et la France

Le Gouvernement turc et le Gouvernement français désireux d'organiser dans l'intérêt commun le recrutement de travailleurs turcs, sont convenus de ce qui suit :

Article 1 er

Le Gouvernement français fait connaître périodiquement au Gouvernement turc ceux de ses besoins en main-d'oeuvre qui conviendraient aux travailleurs turcs, ainsi que les conditions générales de travail et de salaire. Ces informations précisent, en particulier, les conditions d'âge, de spécialisation, d'aptitude professionnelle et de santé.

Le Gouvernement turc fournit au Gouvernement français des indications aussi précises que possible sur le nombre, l'âge et la qualification des travailleurs turcs désirant travailler en France. Le Gouvernement turc ne prendra en considération que les contrats d'une durée d'un an.

Fransa: 14-15 Haziran 1965 tarihli Resmî Gazete İlanı

Gazete Arşivleri

9 Nisan 1965 tarihli Türk İşçileri Göç Antlaşması başlıklı makalede Ankara ve Paris arasında yalnızca ana prensipleri belli olan bir İşgücü Antlaşması imzalandığına dair bir makale yayımlanmıştır. Habere göre iş gücü ihtiyaçlarını iletecek olan Fransız makamlarına istenilen nitelikte işçileri belirleyecektir. Nihai olarak işçilerin alımı Türkiye’de açılacak Resmî Ulusal Fransız Ofisi tarafından yürütülecektir. Makaleye göre Türk işçileri Fransız topraklarında Fransız işçilerle aynı muameleyi görecekler ve birikimlerini aktarabileceklerdir.

12 Nisan 1976 tarihli Le Monde Gazetesi’nde yayınlanan “Medeniyeti Bulmadık” başlıklı makalede, Fransa’da yaşayan 70 ila 80 bin Türk vatandaşının karşılaştıkları dil, barınma ve izolasyon sorunları kaleme alınmıştır. Haberde ayrıca Türk işçilerin “zayıflığından” faydalanan patronlardan da bahsedilmektedir

Le Monde

ARCHIVES

II. - " Nous n'avons pas trouvé la civilisation "

De soixante-dix mille à quatre-vingt mille Turcs - en comptant les familles - vivent en France. Confrontés aux difficultés de la langue, du logement et de l'isolement, ils sont souvent les victimes d'employeurs qui profitent de leur faiblesse (" le Monde " du 10 avril).

Par OLIVIER POSTEL-VINAY

Publié le 12 avril 1976 à 00h00

GÖÇ HİKÂYELERİ

Ünalan Ailesi

Murat Ünalan, Fransa İşgücü göçü kapsamında Yozgat'tan Fransa'nın Lyon şehrine işçi olarak görevlendirilmiştir. Uzun süre inşaat işçisi olarak çalışan Ünalan iş kazası sonucu 3 parmağını kaybetmiştir.

Murat Ünalan ardından Saint-Étienne şehir merkezinde "Le Marmaris" adlı Türk restoranını açmıştır. Aile birleşimi kapsamında eşi Feruze Hanım ile çocukları Fransa'ya taşınmış, Le Marmaris Restoranını ailecek işletmişlerdir. Oğullarından Ali, Türkiye'ye dönerek Fransız Dili ve Edebiyatı eğitimi almış, ELCO kapsamında Fransa'da 10 sene görev yapmıştır.

Murat ve Feruze Ünalan 2016 senesinde kesin dönüş yaparak Türkiye'ye taşınmıştır. Yakup devraldığı Le Marmaris restoranında çalışmaktadır. Orhan farklı bir restoran işletmektedir. Burhan ise kendi inşaat şirketini kurmuş, lojistik ve yenilenebilir enerji alanında çalışmaktadır. Hukuk alanında yüksek lisans eğitimini tamamlayan ailenin en küçük çocuğu Gülfem, Strazburg'da hukuki danışmanlık yapmaktadır.

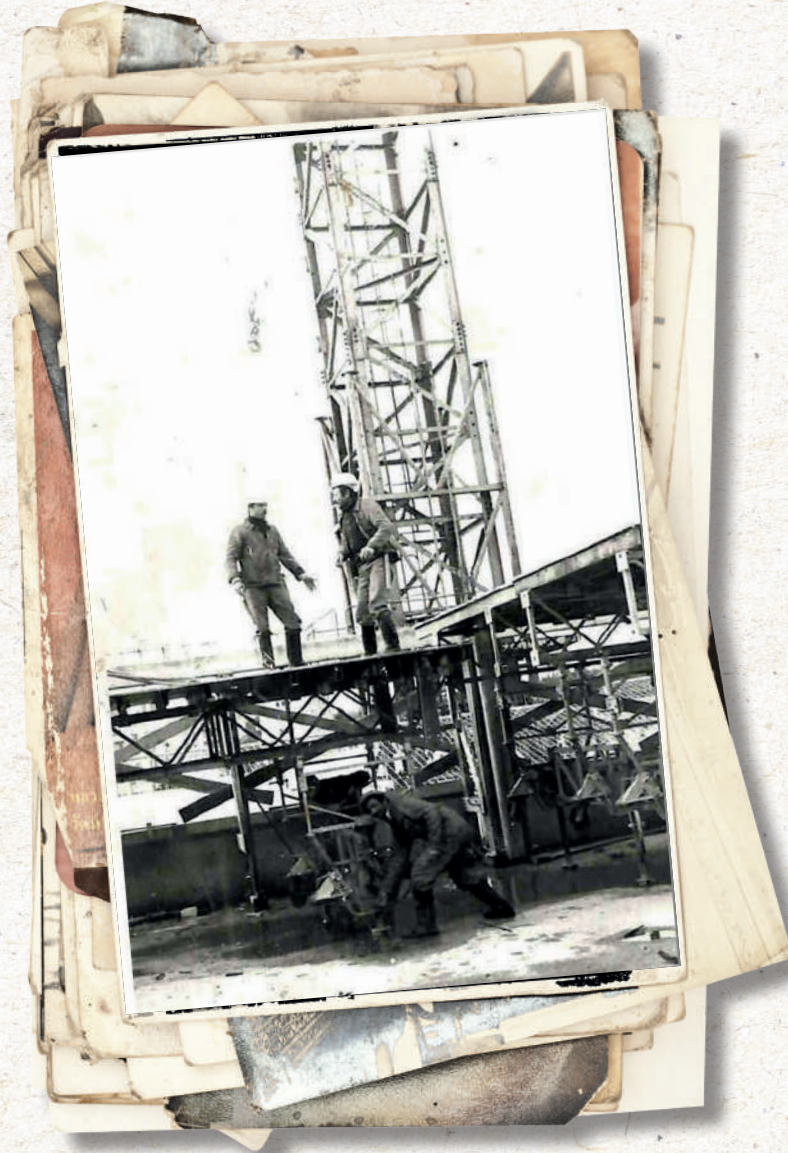

İşçi Pansiyonu,
Lyon

Murat Ünalın'a ait
vesikalık fotoğraf

Murat Ünalın Lyon Gross İnşaatı,
diğer Türk iş arkadaşları ile çalışırken, 80'ler

Murat Ünalın'ın eşi Feruze Ünalın (sağ) aile birleşimi kapsamında Fransa'ya gitmeden önce 6 çocuğu (Havva, Sariye, Orhan, Burhan, Yakup ve Ali) ile, 1980'ler, Yozgat.

Fotoğrafın arkasında şu satırlar yer almaktadır:

“Babacığım, bu cansız hayalimizi sana hatıra ediyoruz. Biz bir keleşimiz, yoktur kaderimiz, ölürsek sana hasret gideriz, sakla resmimizi rica ederi. Sevgili Babacığım seni çok özledim çabuk gel.”

**Murat Ünalın'ın torunları
Gölsen, Gökke, Sinem, Ömer, Çiğdem, Melih ve Murat
Le Marmaris Restoranı'nda**

Eryıldız Ailesi

Merhum Kazım Eryıldız 1969'da Isparta'dan kendi imkânları ile Fransa'ya gidenlerden. Hikâyesini torunu Perihan Sümeyra Eryıldız'ın ağzından kısaca aktaralım:

"Dedem Kazım Eryıldız, geri dönme fikri ile gitmiş Fransa'ya. Amacı, Isparta'dan bir ev, köyden de bir tarla alacak parayı biriktirmekmiş. Nihayetinde de 1988 yılında kesin dönüş yapmış. Öncelikle Lyon'a gelmiş ekmek fabrikasında çalışmış. Babaannem ve babamlar aile birleşimi ile gelene kadar dedem fabrikanın lojmanında kalmış. 1974'te aile birleşimi gerçekleşmiş. O yıl babam daha 3 yaşındaymış. 1975 yılında Montréal La Cluse'da bir plastik fabrikasında iş bulmuş dedem. Ardından, 1976'da Tarare şehrine taşınmış ve Peradin isimli kumaş fabrikasında çalışmaya başlamış. Bu fabrikanın Villefranche sur Saône'a taşınması ile Fransa'daki son durağı olan bu şehre taşınmış. 1983'te de fabrikadan ayrılp, ormancılık işine başlamış. Kesin dönüş yaptığı 1988 yılına kadar da ormancılık yapmaya devam etmiş."

"1977'de babamın ikiz kardeşleri Fransa'da doğmuş. Bu kardeşler henüz 11 yaşındalarken, babam, babaannem ve dedem ile birlikte Türkiye'ye temelli dönmüşler. Halam ve amcam bir daha Fransa'ya hiç gelmediler. Amcam Türkiye'de memur, halam ev hanımı. Babam ise Türkiye'de turizm ve otelcilik okumuş, bir süre turist rehberliği yapmış. 1991

Körfez Savaşı'nın başlamasıyla turizm sektörü çöküşe geçince babam Fransa'ya geri dönme kararı almış. Fransa'da elektrik ve elektrik enerjisi işletmeciliği okumuş. Şu an İsviçre merkezli asansör ve yürüyen merdiven firması Schindler Group'un Lyon bölgesi ekip şefi olarak çalışıyor."

"Dedemin reşit olan ve Fransa'da büyüyen tek torunları ben ve kardeşim Kazım. Diğerleri henüz ilkokul, ortaokul ve lisedeler, üniversite yaşına gelmiş kimse yok ben ve kardeşim dışında. Ben hukuk ve siyaset bilimi alanında çift ana dal yaptım. Üzerine uluslararası ilişkiler ve diploması alanında yüksek lisans yaptım. Kardeşim ise uluslararası ticaret ve işletme okudu."

"Dedem ilk geldiğinde Lyon'da büyükşehir olduğu için Türkler dağınıkmış ve sayıca azmış. Tarare ve Villefranche'ta fabrikaların olması ve daha küçük şehirler olmaları sebebiyle, Lyon'a nazaran daha çok Türk varmış. Ancak yine de diğer göçmenlere göre Türkler azınlıkmış."

"O yıllar en çok özlem duyduğu şeyin Türk ürünlerini ve yemeklerini Fransa'da bulamamak olduğunu söylerdi hep."

Kazım Eryıldız, 2003'te kesin dönüş yaptığı ana vatanında hayata gözlerini yummuştur.

Şahin Ailesi Ali Şahin

1955 Sandıklı-Afyon doğumlu Ali Şahin'in hikâyesi, 1981 yılında turist olarak Fransa'ya gelmesi ile başlıyor. Hikâyesinin devamını kendi ağzından aktarıyoruz:

"Fransa'da iki yıl foyerde* (işçi pansiyonunda) kaldıktan sonra, Almanya'ya geçiş yaptım. Orada da iki yıl kaldıktan sonra tekrar Fransa'ya geldim. Her gurbetçi gibi ben de dil bilmemenin çok sıkıntısını çektim. Turist olarak geldiğim için çalışma iznim de yoktu. Çalışabilmek ve izni alabilmek için o zamanın parası ile 5 bin frank para vermek zorunda kaldım. Orman işlerinde çalışıyor, barakalarda kalıyor, göletlerde banyo yapıyor ve çamaşırlarımı yıkıyordum. Benim gibi 25 kadar kişi vardı ve çoğu bu zor koşullardan dolayı geri döndü. Bir tanıdık vasıtası ile şu an oturduğum Epernay'a geldim. Burada inşaatlarda çalışmaya başladım, çalıştığım firma vasıtasıyla oturma izni aldım."

"İlk zamanlar ibadetlerimiz için, sonradan bize katılan Arap kökenlilerle birlikte belediyeye müracaat ettik. Foyerin* alt kısmında bulunan bodrumda ibadetlerimizi gerçekleştirmeye başladık. Bu durum 1999 yılına kadar bu şekilde devam etti. Bu tarihten sonra DITIB dernekleri açılmaya başlandı."

"Ailemi, ilk gelişimden 4 yıl sonra yanıma alabildim. Dil bilmemenin çok ıstırabını çektik. Bu konuda tatlı hatıralarımız da oldu. Marketten sıvı yağ diye aldığımız ürün tavada kabarıncı, çamaşır deterjanı olduğunu anladık mesela."

"Kesin dönüş yapmayı çok istedim ancak eşimin ailesi de Fransa'da olunca, aile birliğimizin devamı için kalmayı tercih ettim. 1981 yılında başladığım gurbet yolculuğum, 1985'ten beri yerleştiğim Epernay'de devam etmektedir."

Can Ailesi Ahmet Can

Fransa'ya gelen ilk jenerasyonlardan olan Ahmet Can, 1947 doğumludur. İstanbul'da doğan Ahmet Can, ilkokulu bitirdikten sonra askere gitmiş, sonrasında ise bir Kur'an kursunda 4 sene boyunca eğitim vermiştir. Hikâyesinin devamını şöyle anlatmaktadır:

"12 Mart Muhtırası ile Kur'an kursları kapatılınca, Sirkeci'de bir marangoz atölyesinde işe başladım. Buradaki şartların zor olması nedeniyle, Fransa'da bulunan amcama bir mektup yazdım. Amcamın vesilesi ile Fransa maceram başlamış oldu. 27 Mart 1973'te Sirkeci garından trene bindim, üç gün süren bir yolculuktan sonra aç susuz Fransa'ya vardım."

"İlk zamanlar bizim için çok zordu, her şeyin yokluğunu çektik. Uygun gıda maddeleri bulamadık, hastalandığımızda doktora gidemedik. Tam 18 ay boyunca et yemediğimi hatırlıyorum."

"Fransa yolculuğu bir nevi bilinmeze yolculuktu. Özellikle dil bilmediğimiz için, derdimizi anlatmakta ve sorunlarımızı çözmekte çok zorlandık. Haklarımızı gasp ettiklerinde, hak arayamadık. Çünkü dil bilmiyorduk. En ufak meramımızdan, en büyüğüne; kendimizi ifade etmekte zorlanıyorduk. Hatta -belki sizlere komik gelecektir-, yumurta alabilmek için tavuk gibi ses çıkartıyorduk."

"Dernekler 1980'den sonra faaliyet göstermeye başladı. O vakitler, dernekler sosyal faaliyet gösteren yapılar değildi. Çoğunluğu işçi derneği idi, cami derneği yoktu. İbadet konusunda çıkmazlarımız vardı, bodrum katları mescidimizdi. 1980'den sonra Türk marketleri ve bakkalları açılmaya başlayınca güvenli gıda maddelerine erişimimiz oldu."

"Eşim ve çocuklarım benden 2 yıl sonra 1975 yılında yanıma gelebildiler. Lojman bulmakta zorlandık, çok çektik. İlk jenerasyonun hikâyesi aşağı yukarı benimki gibidir... Şimdiki halimize şükür, sağlığınıza bin şükür."

Gülergün Ailesi Ahmet Gülergün

Bayburtlu Ahmet Gülergün, 14 Ekim 1973'te İstanbul'dan trene binip, Fransa'nın yollarını tutanlardan. Aynı trende 50 Türk olduğunu hatırlıyor, tüm dosyalar ona emanet edilmiş. İnşaatta çalışmak için tutmuşlar Fransa'nın yolunu. Geldiklerinde aktarma yapacakları treni bulamadıkları için garda gecelemişler. Hikâyenin devamını Ahmet Gülergün'den dinleyelim:

"50 Türk ilk istasyonda tren aktarmak için indik ve sabahladık. Bineceğimiz treni bilmiyoruz. Sabah oldu bir bayan geldi. Omuzunda bizim kadınların başlarındaki yazmaya benzer bir örtü. Bizde hepimiz kravatlı, temiz giyinmişiz. Yanımıza geldi, "ne bekliyorsunuz burada?" diye sordu. Ermeni kökenli bir hanımmış, bize çok iyi davrandı. (Keşke bütün Ermeniler öyle olsa) Durumumuzu anlattık, "biz falan yere gideceğiz fakat akşamdan geldik. Gardan çıkamadık. Geceyi burada geçirdik, aç susuz". Bunun üzerine hanım ellimizi peşine taktı, götürdü bizi garın şefine. Şefe "bu beyler bu trene binecek, şu garda inecekler" diye tembih etti. Kadıncağıza yardımından dolayı hediye vermek istedik, kabul etmedi. "Osmanlı beyleri Fransa'ya köle gelmiş" dedi ve ağladı. "Ben bir Ermeni'yim, Malatyalıyım. Üç yaşında geldim Fransa'ya ama Türk dendiği zaman içim titriyor" dedi."

"Varacağımız durağa geldik. İndik trenden, izbe bir yer. Ne baraka var, ne otel... Trendeki görevliye elimizdeki adresi gösterdik. Adam baktı "evet, bu adres doğru. Şantiye buraya kurulacak ama şu an herhangi bir çalışma yok" dedi. Bir yere telefon açtı, o arada iki Türk geldi gara. Bizi selamladılar,

"Siz bu gece burada kalacaksınız. Biz de size baraka hazırlayacağız" dediler. Yer yok, su yok, hiçbir şey yok. Karnımız aç."

"Bize harçlık olarak elliser frank vermişler. Gittik ekmek aldık, yedik. O gece dışarda yattık. Ertesi gün barakalar gelmeye başladı. Bir-iki kilometre öteden su getiriyoruz. Derken, üç ay böyle geçti. Üç ayın sonunda rahat ettik."

"Şantiyede başladık çalışmaya. Bir buçuk sene çalıştık. İzin hakkımız gelince, gittik memlekete. 1974'te geri döndüğümüzde bir baktık ki, bütün arkadaşlara çıkış vermişler. Bana çıkış verilmemişti ama arkadaşlarım işten çıkarıldı ya "ben de çalışmam" dedim. Hâlbuki çalış, bilmiyoruz ki o zaman Fransa'da iş krizi var. Gurur yapmışız bir kere, adam ne kadar ısrar da etse dönmedim kararından. Altı arkadaşla çıktık, Reims şehrine gittik. Bir oda tuttuk. Bir kısmımız işe gidiyor, diğerleri sabah akşam kasetten davul zurna müzik dinliyoruz. Otelin sorumlusunu da kafaya aldık, bize ses etmiyor."

“Bir arkadaşımızın arkadaşı olan bir albay eşi vardı. Ona haber salmış. Kadıncağız bir gün bir minibüsle geldi otelin önüne “Alın alet edevatınızı, ben size iş buldum” dedi. Bizi Montargis’e götürdü. Soğuk, insanın tükürüğü donuyor. Kadın, arkadaşı alıp götürdü evine. Biz kaldık sokakta, otellerde yer yok. Sabaha kadar tren garında koltukların üzerine yat-tık. Sabah birbirimize “kalkın millet işe gidecek. Bizi görüp ‘clochardlar yatıyor’ demesinler” diyoruz, hâlbuki clochard’ın

(evsiz, sokakta kalan kime) ne olduğunu da bilmiyoruz. Akşam bize yer yok denen otellerde oda boşalmış, iki gün bir yerde kaldık. Nasıl kar var dışarıda, iş yerimize yakın bir yer bulduk. Sorumlu kadın “burada kalabilmeniz için iki öğün yemek de almanız lazım” dedi. Otelin günlüğü 450 frank. Biz tabi yemek yiyemiyoruz oralarda, küçük bir taş ocağımız var. Altı kişi orada yemek pişiriyoruz. Et yemiyorduk, helal et yoktu. Çiftlikte koyun, kuzu ve tavuk vardı. Buzdolabımız olmadığı için sadece ta-vuk alıp kendimiz kesiyorduk.”

“Bir gün kadın fark etti ki, biz yemek almıyoruz otel-den. Odamızın kapısını çaldı, “Bir aydır kalıyorsunuz ama yemekhaneye inmiyorsunuz. Ben sizin paranızı ona göre alıyorum, size bir yer vereyim. Yemeğinizi orada yapın.

Buzdolabınız ve erzakınız olsun. Malzemenizi ben alacağım” dedi. Biz burada altı ay kaldık. Sonra çalıştığımız Bouygues şirketi bize baraka verdi.”

“O dönem cami yoktu. Hiç unutmam bir sene bayramda, Montargis’den Paris’e (150 km) bayram namazı kılmaya gitmiştik. Araplar, 5. Paris’teki Büyük Cami’de namaz kılmışlar. Ancak bize kıldırmadılar. Bizden daha eskiler ama ibadethane konusunda bizden sonra girişimleri oldu. 1976’da Prof. Dr. Necmettin Erbakan, önce Almanya’da sonra Fransa’da Saint Denis’deki 53 numaralı yeri kiraladı ve cumaları orada kılmaya başladık. Ditib’i de Avrupa’ya rahmetli Özal getirdi.”

PARİS'TE BİR TÜRK BAKKALI – Lütfü BİLGEN ile Röportaj

YTB: Lütfi Bey sizi biraz tanıyabilir miyiz?

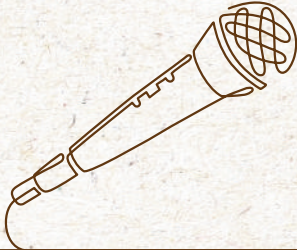
L.B: İsmim Lütfi Bilgen, Balıkesir Savaştepe, 1956 doğumluyum. Savaştepe Öğretmen Lisesi Mezunuyum, 2 ay öğretmenlik yaptım.

YTB: Fransa'ya geliş hikâyenizden ve kaldığınız bölgeden bahseder misiniz?

L.B: O dönemler Etibank, Sümerbank, PTT gibi kurumların burs sınavları vardı. PTT Genel Müdürlüğü'nün sınavını kazanarak devlet burslusu olarak 1974 yılının Kasım ayında Fransa'ya geldim ve geldiğimde tek kelime Fransızca bilmiyordum. Öğrenci müfettişimiz Asaf Bey, Fransızca'yı aksansız konuşabilmem için beni Tours şehrine gönderdi. Fransızca'yı buradaki dil okulunda öğrendim. Daha sonra Paris şehrine geldim ve Telekomünikasyon İdareciliği adlı bölüme yerleştirildik.

Türkiye'den beş kişi geldik, geldikten sonra okulun lisansüstü bir okul olduğunu öğrendik ve bu yüzden üniversiteye yönlendirildik. Fakat, öğrenci müfettişimizin çabasıyla okulun hazırlık sınıfına kaydolduk ve bir sınava tabi olduk. Bu sınav sonucunda 5 kişiden sadece ben okula girebildim ve diğer arkadaşlar üniversiteye devam etmek durumunda kaldı.

Okulu bitirdikten sonra Sorbonne'da İşletme üzerine yüksek lisans yaptım. 1980 yılında okulu bitirdim. Sorbonne'da doktora yapmak için Fransa'da kaldım. Bu süreçte evlendim, çocuklarım oldu. Eşim Cezayir asıllı, geleneksel Çin doktorluğu konusunda doktora var. Kızlarımdan birisi Strazburg'da eczacı, diğer kızım atom mühendisi olarak çalışıyor. Türkiye'ye dönüşte mecburi hizmet yapmam gerektiği için bunun bedeli olarak bir miktar para ödedik. Bu sürecin ardından Fransa'ya yerleşmiş oldum.

YTB: Paris'te bir dükkân açma fikri nasıl ortaya çıktı, daha önce böyle bir deneyiminiz var mıydı?

L.B: Paris o dönemler Türkler açısından çok politize bir yerdi. FİTÖP diye bir öğrenci derneği vardı ancak fikir ayrılıklarımız nedeniyle ben oraya gidemiyordum. Bu yüzden, birkaç arkadaş bir araya gelerek birlikte bir şeyler yapmak istedik. Paris'teki Türk işçilerin organize olduğunu fark ettik. Karadenizli işçilerin bir derneği vardı, onlarla tanıştık ve Fransızca bildiğim için evrak işlerini ben yapardım. Buradan ayrılan bir grup işçi, ikinci bir dernek daha kurdu o yıllarda ve onlara da yardımcı oldum. O dönemde Türk gıda maddelerine ve helal ete ulaşmakta zorluk yaşıyorduk.

Dernekte bir şirket kurarak bu ihtiyacı gidermek fikrini ortaya attım. Hemen bir limitet şirket kurmak için çalışmalara başladık ve bir tüzük hazırladık. Şirketi 35 ortakla kurarken, her işçi 3500'er mark (2 aylık maaşları) para koydu. FRATIŞ (Fransa-Türk İşçi Şirketleri) adında bir şirketti. Bu tarihlerde, Paris'te sadece Ermenilerin bakkalları vardı, Türkler peynir, sucuk vb. ihtiyaçlarını Ermenilerden alırdı. İlk defa helal et satan hem kasap hem de market şeklinde bir yer açtık. Çalışanlar da demiryollarında çalışan işçilerdi, bir de Türk kasap bulduk. Dükkân açılınca Paris'teki Türkler bunu duydu ve ciddi kuyruklar oluşmaya başladı. Bizden sonra birçok bakkal/kasap açılmaya başladı.

YTB: İkincisi ne zaman açıldı?

L.B: Bizden iki sene sonra açıldı.

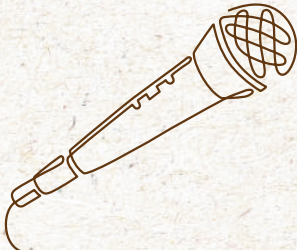
YTB: Dükkân açma prosedürleri kolay mıydı, yerel makamların tavrı nasıldı, neler yaşadınız o dönem?

L.B: O tarihte yabancıların iş yeri açması yasaktı Fransa'da. Bizim aramızda da hepimiz Türk vatandaşydık. Bunun için-iki tane Fransız vatandaşı bulduk ve onların adına açtık şirketi. Bu kişileri idareci olarak gösterdik (saman adamlar). Mitterand döneminde yabancılara yöneticilik hakkı verildi ve idareciliğini ben üstlendim. Yerel yönetimden herhangi bir olumsuz tepki almadık. 10. Paris Belediyesi'nin tam karşısındaydı iş yerimiz. Dernek de o sokaktaydı, Fransızlarla da çok olumlu ilişkilerimiz vardı. Yabancı düşmanlığı vs. o dönem yoktu.

Fransızlardan şöyle bir "şikâyet" aldık ve dediler ki biz sizden çok memnunuz ancak sizin bir âdetiniz var, onu garipsiyoruz; siz Türkler tuvalette su içiyorsunuz! Türkler tuvalete giderken ellerinde bir şişe suyla gidiyor... Bu tarz yanlış anlamalar olabiliyordu. Fakat gerçek anlamda bir şikâyet almadık.

Şimdilerde Fransızlar ön yargılı ve temkinli yaklaşıyorlar, toplumlar arasında eski sıcaklık mevcut değil.

Eskiden Paris'te Türk Kulübü diye elit bir oluşum vardı. Sonradan Türkiye'de TSE Başkanlığı da yapan Kemal Efendioğlu adında birisi vardı. O dönemde Paris'te diplomattı kendisi ve bu kulüpten bahsetti ve kulübün başında Tosunyan adında bir Ermeni olduğunu belirtti. 50-60 kişi bir anda üye olarak çoğunluğu ele geçirdik ve derneğin kapanmasına yol açtık. Tosunyan da Türkiye dostu birisiydi.

YTB: Ürünleri nasıl temin ediyordunuz, çeşitliliği sağlayabildiniz mi?

L.B: O dönemde, çok fazla Türk'ün yaşadığı Strazburg'da Petit Bazaar adlı bir toplantı şirketi vardı. Almanya'dan gelen Türk ürünlerini çeşitli bölgelere dağıtıyordu. Şirket olarak Türkiye'den kamyonla peynir, bakliyat vb. ürünleri temin ettik. Öğrenciyken de sarımsak getirmiştım ancak yolda filizlendiği için Fransa'da imha etmek zorunda kaldık. Almanya'dan da doğrudan mal gelebiliyordu, Gazi sucukları vs. gibi.

Bir de Besim Üstünel diye bir beyefendi vardı. Tukaş Konservelerinin Fransa temsilcisi olan, vatan sevdalı birisiydi. Fransa'ya konserve, helva, lokum gibi ürünler getirip Fransız marketlere satardı. Onun da bize çok katkısı oldu ürün temininde. Hayalinde Champs-Élysées caddesinde bir Türk evi kurmak vardı.

YTB: Helal gıda konusunda zorluklarla karşılaştınız mı?

L.B: Et konusunda Araplar çok organizeydi ve onlardan temin ediyorduk. Bir süre de Yahudilerden et aldık. Diğer helal gıdaları da temin etmeyi başardık.

YTB: Fransa'daki Türk toplumunun ve resmî görevlilerin tepkisi nasıl oldu, ne gibi destekler verdiler?

L.B: Türk toplumunun ciddi bir ilgisi oldu, uzun kuyruklar söz konusu oldu. Büyükelçilik ve Başkonsolosluk personeli de bizden temin ediyordu ürünleri.

YTB: Dükkan neden kapandı?

L.B: Bizden sonra çok fazla yer açıldı ve bizim arkadaşlarımız profesyonel değildi. Örneğin, bir müşterinin bahşiş bırakmasına tepki gösteren kasa personelimizi uyarmak durumunda kaldık (gülüyor). 2-3 yıl sonra dükkanı kapatmaya karar verdik, dükkanı satın alan kişiler tekstil atölyesine çevirdi. Dükkan, misyonunu tamamlamıştı, önemli bir yol açmıştı.

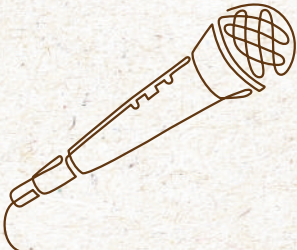
YTB: Fransızlar veya diğer milletlerden vatandaşlar da alışveriş yapıyor muydu?

L.B: Elbette, en çok lokum ve helva alarlardı. Yaprak dolması, biber dolması, karniyarık gibi ürünleri alırlardı. Bu arada, o dönemde Gaziantep'li Durdu Usta da ilk restoranı açarak, Paris'e Türk kebabını tanıtan usta olmuştu.

YTB: Anlatmak istediğiniz bir anınız var mı?

L.B: O dönemde Bulgaristan'da yaklaşık 100 bin Türk sürgün edilmişti. Paris'teki Milli Görüş Camii ile de irtibata geçmiştik, Türk Federasyonunu ben temsil ederken, Milli Görüşü Mustafa Doğan temsil ediyordu. 7 bin kişiyi toplayarak Bulgar Konsoloslukuna yürümüştük. 22-23 yaşındaydık o dönem. Siyah çelenk koymaya karar verdik, siyah çiçek olmadığı için boyayla çiçekleri boyamıştık. Market işletmenin vermiş olduğu avantajı kullanmıştık bu kadar insanın toplanmasında. Bulgarlar, oldukça şaşırmıştı.

Ermenilerin organize ettiği bir patlamadan sonra ortaya çıkan ASALA tarafından hazırlanan suikast listesinde benim de adım vardı. Benimle birlikte birkaç dernek başkanı ve diplomatın da adı vardı. Biz bunu gazetelerden öğrenmiştik. Aslında Paris Başkonsolosluğumuzda bekleyen görevli bile Ermeni'ydi. İlişkiler sonradan bozuldu.

YTB: İlk Cami Derneği'nin kuruluşu nasıl oldu?

L.B: Buradaki öğrenci ve bürokratlar ki sonradan Diyanet İşleri Başkanlığı ve İçişleri Bakanlığı yapmış kişiler de vardı içlerinde, Cuma namazları için Arapların kurmuş olduğu camilere giderlerdi. Daha sonra, şimdi de Millî Görüş Camisi olan yer tutuldu ve ilk olarak orada açıldı. Takvim satarak bir gelir oluşturduk ve masrafları karşıladık. Akabinde, Süleymanlılar bir cami açtı. Ülkücüler de derneğin bir kısmını mescit olarak kullanıyordu. 75 yılında ilk Türk Federasyonu derneklerini açan da Mesut Anıl Cemiloğlu'dur. Dernekler farklıydı ancak millî konularda bir aradaydık.

1974 Kıbrıs Harekâtına ilişkin, Paris'teki bir yüksekokulda bir program düzenlenmişti. Biz 10 kişi olarak Yunan öğrencilerle vs. münazara etmek için katılım sağladık bu programa.

Sonradan, bir Türk Bankası açıldı, İş Bankası açıldı, kapandı vs. Bir Türk bankasının açılması hâlâ Türk toplumunun önemli bir isteği.

YTB: Hâlihazırda ne gibi faaliyetlerle meşgulsünüz?

L.B: Şu anda iş hayatıma emlak sektöründe devam ediyorum. Bir yandan da eski yoğunlukta olmamakla beraber Kültür Merkezleri Birliği'ndeki görevim devam ediyor.

YTB: Vakit ayırdığınız için çok teşekkür ederiz.

L.B: Ben teşekkür ediyorum.

Greffé du Tribunal de Commerce de Paris
1 QUAI DE LA CORSE
75198 PARIS CEDEX 04
N° de gestion 1981B05121

Code de vérification : waTDdZFaM
<https://www.infogreffe.fr/contrôle>

Extrait Kbis

EXTRAIT D'IMMATRICULATION PRINCIPALE AU REGISTRE DU COMMERCE ET DES SOCIÉTÉS
à jour au 3 août 2021

IDENTIFICATION DE LA PERSONNE MORALE

Immatriculation au RCS, numéro	321 833 311 R.C.S. Paris
Date d'immatriculation	12/06/1981
Immatriculation radiée le	24/06/1991
Dénomination ou raison sociale	FRATIS
Forme juridique	Société à responsabilité limitée
Capital social	200,00 FRANCS FRANÇAIS
Adresse du siège	10 rue Hittorf 75010 Paris
Durée de la personne morale	Jusqu'au 11/06/2080
Date de clôture de l'exercice social	31 décembre

GESTION, DIRECTION, ADMINISTRATION, CONTRÔLE, ASSOCIÉS OU MEMBRES

Gérant	
Nom, prénoms	BILGEN LUTFI
Date et lieu de naissance	Le 16/10/1956 à SAVASTEPE (TURQUIE)
Nationalité	Turque
Domicile personnel	

RENSEIGNEMENTS RELATIFS À L'ACTIVITÉ ET À L'ÉTABLISSEMENT SECONDAIRE

Adresse de l'établissement	10 rue Hittorf 75010 Paris
Activité(s) exercée(s)	L'EXPLOITATION D'UN FONDS DE COMMERCE DE BOUCHERIE ET D'ALIMENTATION GÉNÉRALE PERMETTANT LA FABRICATION L'ACHAT LA VENTE EN GROS/EN GROS ET DÉTAIL DE TOUS PRODUITS ALIMENTAIRES VIANDES ET BOISSONS INCLUSES
Date de commencement d'activité	12/06/1981
Origine du fonds ou de l'activité	Création
Mode d'exploitation	1ER DECEMBRE 1987

RADIATION

Motif de la radiation	Radiation d'office
Date de radiation	24/06/1991
- Mention n° 32313 du 24/06/1991	RADIATION D'OFFICE - ARTICLE 42 - ALINEA 3 - DECRET 84-406 DU 30 MAI 1984A COMPTER DU 24 JUIN 1991

Le Greffier

**T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA
TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI**

Mevlana Bulvarı No: 145
P.K.: 06520 Balgat - Ankara / Türkiye
Tel: +90 312 218 40 00
Faks: +90 312 218 40 49

 ytb.gov.tr @ info@ytb.gov.tr

    /yurtdisiturkler

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA
TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI